

STOCKHOLMSENKÄTEN 2020 HEMKOMMUN

Rapport författad av:

Ungdomskoordinator Fredrik Bergström, Linnea Andersson, Selina Eriksson

Ungdomschef Jonas Jonsson

Innehåll

Stockholmsenkäten 2020 Hemkommun	1
Inledning	2
Svarsfrekvens	2
Alkohol	3
Hur får ungdomar vanligen tag i alkohol?	4
Föräldrarnas inställning	4
Narkotika.....	5
Möjlighet att prova narkotika	7
Tobak.....	7
Snus.....	8
Föräldrar/vårdnadshavare som förebilder.....	8
Ungdomars psykiska hälsa	9
Ungdomars framtidsutsikter	9
Trygghet	10
Nätet	11
Sammanfattning.....	11
Vad gör kommunen: Strategi för förebyggande och hälsofrämjande arbete	12

INLEDNING

Stockholmsenkäten är namnet på den livsstilsstudie som Danderyds kommun tillsammans med 22 andra Stockholmskommuner använder som mätverktyg på ungdomars fritidsvanor, upplevda trygghet och välbefinnande. Enkäten genomförs vartannat år av elever i grundskolans årskurs 9 och gymnasiet årskurs 2, resultaten jämförs på länsnivå såväl som över tid i hemkommunen och skolkommunen.

Stockholmsenkäten visar bl.a på ungdomars upplevda trygghet, deras psykiska hälsa, konsumtion av alkohol, narkotika, tobak (ANT) samt föräldrarollen kopplat till detta.

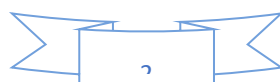
Resultaten för Danderyds kommun har under lång tid visat på höga siffror gällande brukandet av alkohol, narkotika och tobak. Inte minst i jämförelse med övriga kommuner i Stockholms län, Inom kategorierna alkohol, tobak och narkotika samt psykisk ohälsa och trygghet syns märkbara skillnader i statistiken baserat på könstillhörighet*. Flickor uppger i högre utsträckning en sämre upplevd psykisk hälsa, en lägre känsla av trygghet samt en något mer utbredd konsumtion av alkohol. Pojkar uppger generellt en bättre psykisk hälsa men ligger markant högre i siffror gällande bruk av narkotika och snus.

Siffrorna som redovisas är tagna ifrån hemkommun

SVARSFREKVENS

Skola	Årskurs	Antal svar	Antal i urval	Svarsfrekvens (%)
Viktor Rydbergs Samskola	Åk 9	92	190	51%
Fribergsaskolan	Åk 9	129	197	65%
Viktor Rydbergs Gymnasium	Gy 2	91	173	53%
Danderyds Gymnasium	Gy 2	246	410	60%
Marina läroverket	Gy 2	122	164	74%
Mörbyskolan	Åk 9	115	162	71%
Totalt		549	886	62%

2018 års svarsfrekvens låg på 73%

ALKOHOL

Ungdomar i Danderyd har sedan lång tid tillbaka konsumerat alkohol i större omfattning än ungdomar i övriga kommuner i Stockholms län.

I jämförelse med länet har Danderyd dubbelt så många högkonsumenter av alkohol i åk 9.

En tydlig positiv trend är att årets Stockholmsenkät ändå visar att fler i åk 9 väljer att helt avstå från alkohol.

I åk 2 på gymnasiet är utvecklingen motsatt då något färre väljer att helt avstå från alkohol.

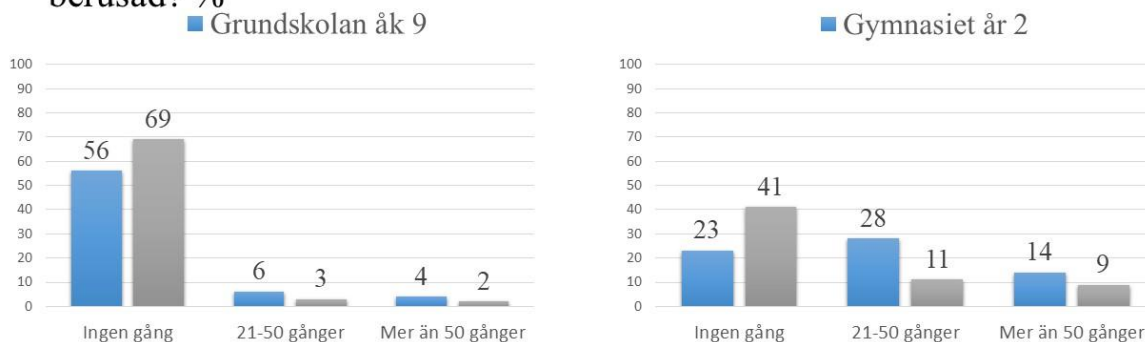
Sett över tid så har alkoholkonsumtionen nationellt minskat något bland ungdomar, samtidigt som narkotikabruket ökat.

Jämfört med länet totalt i åk 9, så uppger där 2% att de har druckit sig berusade mer än 50 gånger, i Danderyd är motsvarande siffra 4%.

På gymnasiet åk 2 visar länet totalt 9% och Danderyd 14% på samma fråga.

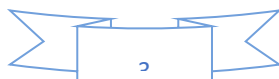
Sammantaget visar det att den mer frekventa festkulturen är stark jämfört med länet totalt. (Diagram nedan)

Hur många gånger har du druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad? %

Åk 9	2014	2016	2018	2020	Danderyd år 2	2014	2016	2018	2020
Ingen gång	57	67	51	56	Ingen gång	22	24	26	23
21-50 gånger	6	4	8	6	21-50 gånger	19	18	18	28
Mer än 50 gånger	5	2	5	4	Mer än 50 gånger	21	22	22	24

Andelen flickor som uppger att de inte dricker alkohol är något lägre än andelen pojkar. Denna skillnad mellan könen återfinns i såväl årskurs 9 som i årskurs 2 på gymnasiet.

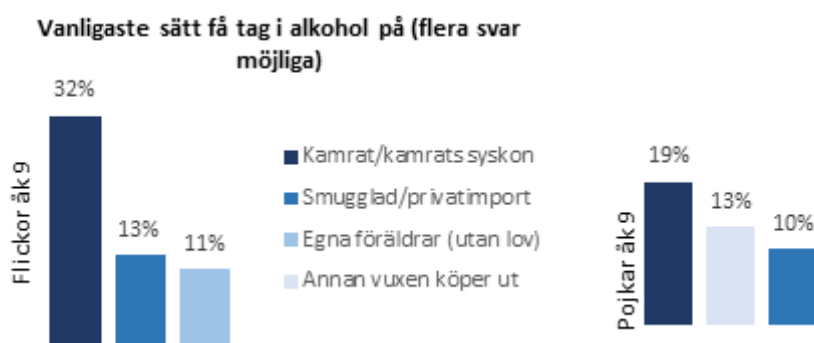

HUR FÅR UNGDOMAR VANLIGEN TAG I ALKOHOL?

Var fjärde ungdom i åk 9, ca 25% får alkohol genom kamrater eller kamraters syskon. Det är det vanligaste sättet att få tag på alkohol.

11% uppger att "annan vuxen som köper ut" vilket ligger på samma nivå som "köper smuggelsprit". 9 % uppger att de stjal alkohol från sina föräldrar.

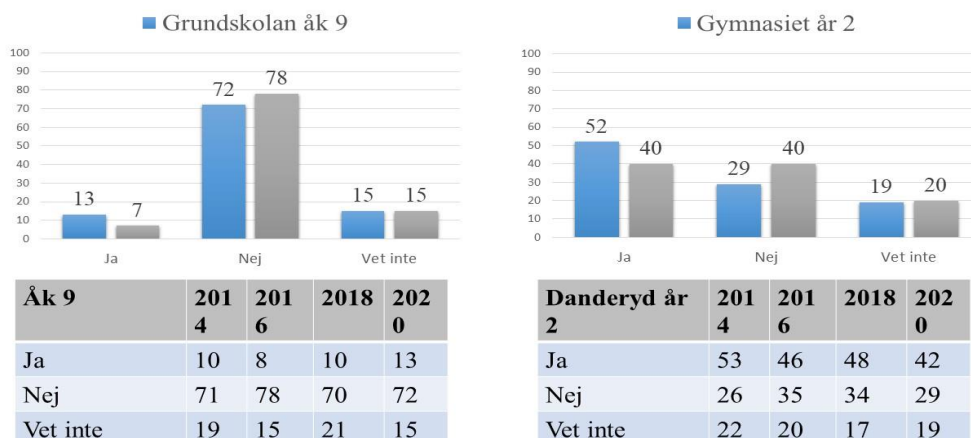
Hur ungdomarna annars får tag i alkohol varierar något mellan könen. Bland pojkar i årskurs 9 är det näst vanligaste tillvägagångssättet att en annan vuxen köper ut, följt av att köpa privatimporterad eller smugglad alkohol. Det är något fler flickor i åk 9 som uppger att de köper privatimporterad eller smugglad alkohol, följt av det tredje vanligaste svarsalternativet som är att ta alkohol från de egna föräldrarna utan lov. Vi ser en snabb uppgång mellan åren 2014 – 2020 när det gäller inköp av alkohol via internet, de digitala plattformarna för illegal alkoholförsäljning har utvecklats snabbt och används allt mer

FÖRÄLDRARNAS INSTÄLLNING

13% av de tillfrågade i åk 9 uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar, i länet totalt är det endast 7%

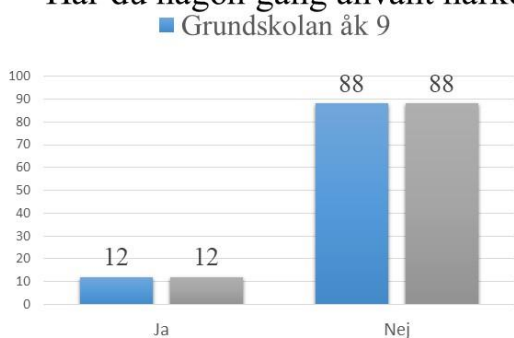
Får du dricka alkohol för dina föräldrar? %

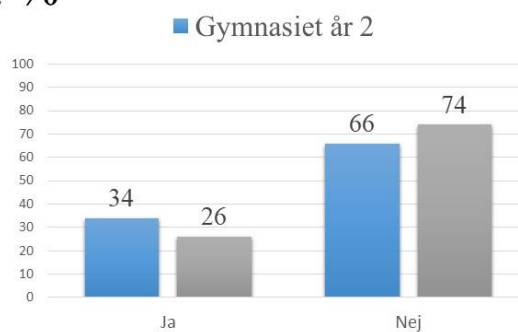
NARKOTIKA

I åk 9 ser vi ingen ökning av narkotikabruket som ligger på samma nivå som länssnittet. Däremot ökar bruket tydligt i gymnasiet år 2, där Danderyd (**34% har använt narkotika**) också visar på högre siffror än länssnittet (**26% har använt narkotika**).

Har du någon gång använt narkotika? %

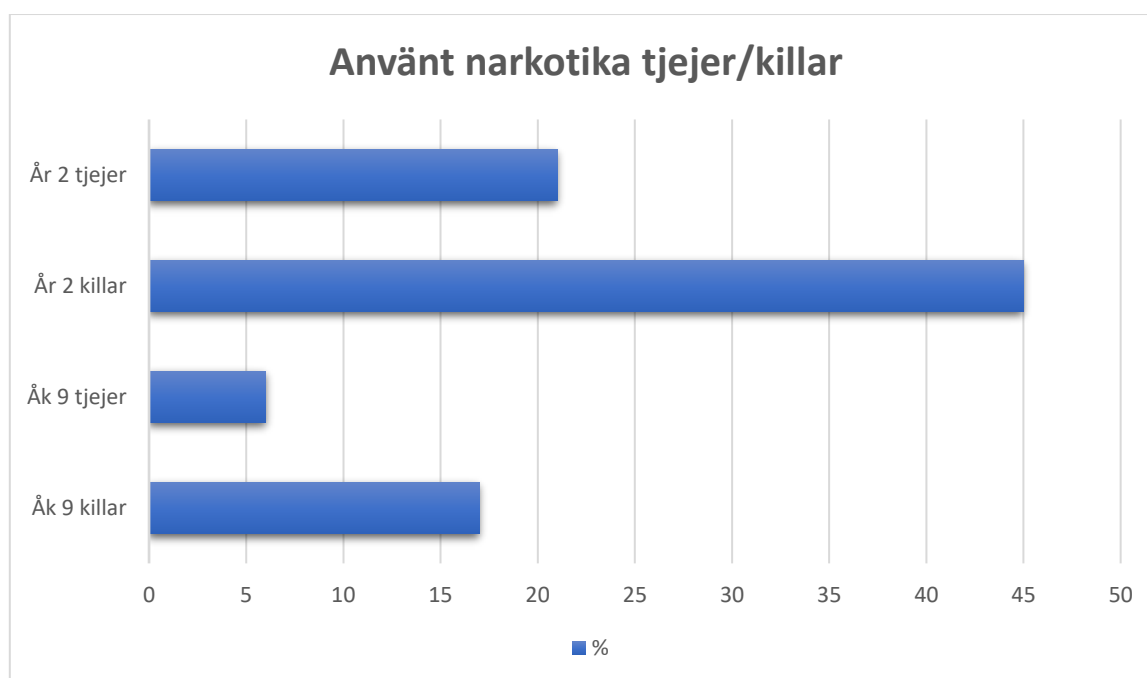
Åk 9	2014	2016	2018	2020
Ja	13	4	18	12
Nej	87	96	82	88

Danderyd år 2	2014	2016	2018	2020
Ja	28	35	26	34
Nej	72	65	74	66

Pojkar visar på en betydligt större benägenhet att använda narkotika än flickor i åk 9.

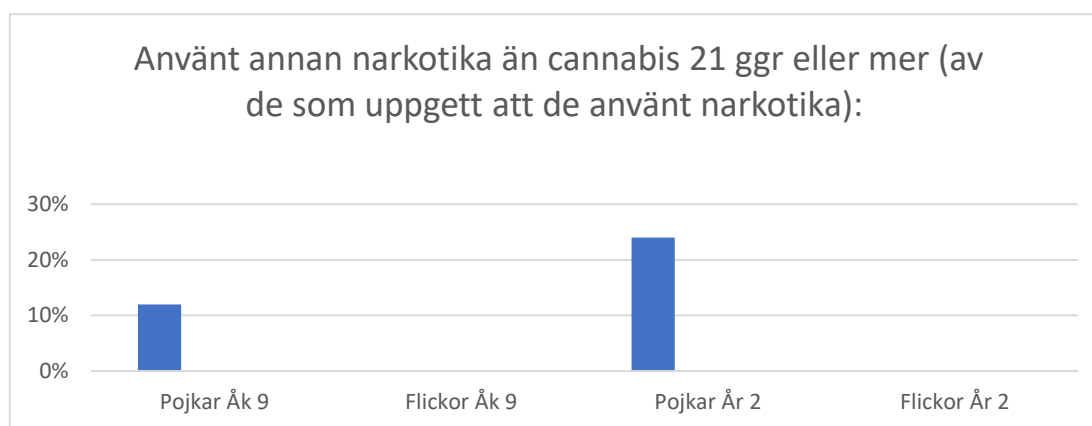
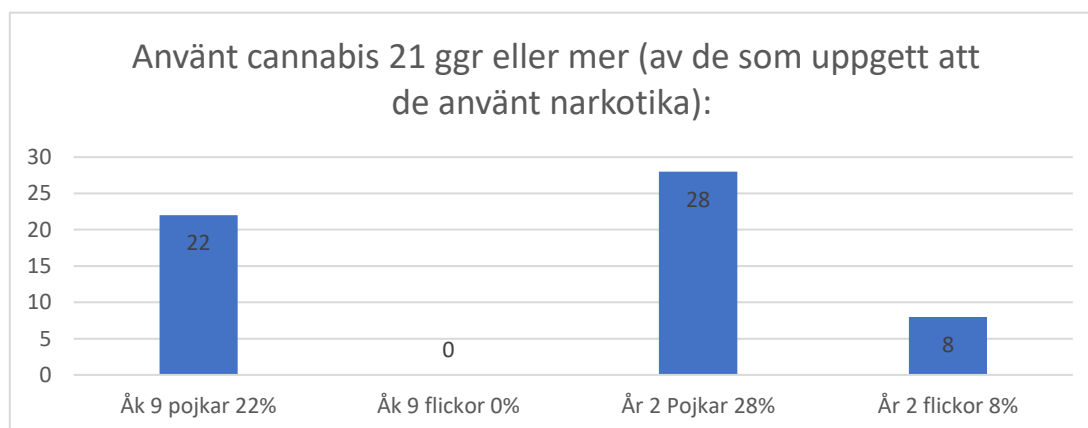
I gymnasiet år 2 har flickorna ökat sin andel mot föregående år.

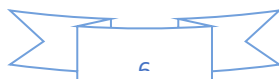
1 av 2 pojkar i åk 2 på gymnasiet uppger att de någon gång använt narkotika

1 av 5 flickor i åk 2 på gymnasiet uppger att de någon gång använt narkotika

Av de elever som uppger att de någon gång använt narkotika uppger en avsevärt större andel pojkar att de använt narkotika vid ett flertal tillfällen.

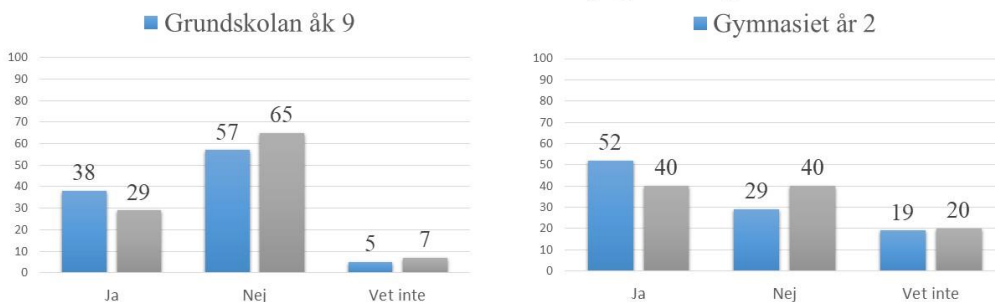
Användandet av Cannabis har minskat något i Danderyd, samtidigt som kokain, amfetamin och ecstasy – så kallade festdroger – har ökat. Särskilt tjejer har visat en markant ökning i nyttjandet av dessa droger.

MÖJLIGHET ATT PROVA NARKOTIKA

Tillgången till narkotika i ungdomars vardag är god, inte minst i många festmiljöer. Stockholmsenkäten bekräftar att en betydande andel ungdomar som inte använt narkotika i Danderyd, ändå har haft möjligheten att prova. Man kan också se en ökning över tid i Danderyd, där siffrorna ligger klart över länssnittet. **I årskurs 2 har 52% haft möjlighet att prova narkotika.** Det betyder att ungdomar i Danderyd exponeras för narkotika i större omfattning än övriga i länet.

Har du som inte använt narkotika haft möjlighet att prova? %

Åk 9	2014	2016	2018	2020	Danderyd år 2	2014	2016	2018	2020
Ja	27	19	32	38	Ja	41	45	56	52
Nej	68	73	60	57	Nej	50	48	36	39
Vet inte	6	8	9	5	Vet inte	9	7	8	9

TOBAK

Tobaksanvändningen i årskurs 9 har minskat påtagligt under 2000-talet. I gymnasiet har andelen rökande elever minskat på nationell nivå sedan 2012, och i årets undersökning uppgav 27% i Danderyd att de nyttjar tobak, vilket är betydligt högre än länssnittet. Tobaksrökningen har också till viss del ersatts av e-cigarettor och snus. När det gäller tobaksrökning skiljer sig det inte åt i någon större omfattning mellan pojkar och flickor.

Röker du? %

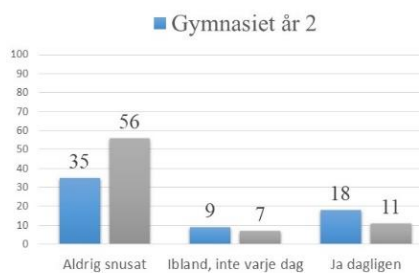
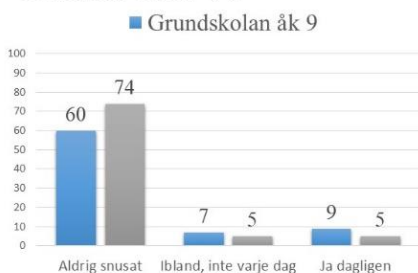
Åk 9	2014	2016	2018	2020	Danderyd år 2	2014	2016	2018	2020
Nej har aldrig rökt	61	68	51	62	Nej har aldrig rökt	38	43	42	31
Ja ibland, inte varje dag	12	9	17	11	Ja ibland, inte varje dag	28	19	25	27
Ja dagligen	6	1	5	1	Ja dagligen	5	8	3	5

SNUS

Användandet av snus har minskat något bland pojkar samtidigt som det stigit kraftigt hos tjejer, fast det är från en låg nivå.

Tobaksindustrin har varit offensiv med nya anpassade produkter riktade mot målgruppen.

Snusar du? %

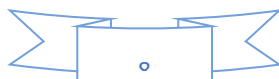
Åk 9	2014	2016	2018	2020	Danderyd år 2	2014	2016	2018	2020
aldrig snusat	80	79	69	60	aldrig snusat	65	60	54	35
Ja ibland, inte varje dag	5	5	6	7	Ja ibland, inte varje dag	7	4	5	9
Ja dagligen	5	2	5	9	Ja dagligen	5	12	14	18

FÖRÄLDRAR/VÅRDNADSHAVARE SOM FÖREBILDER

Ungdomar i Danderyd i årskurs 9 svarade att det är 83 % som upplever att det stämmer ganska eller väldigt bra att de ser sina föräldrar/vårdnadshavare som förebilder, i årskurs 2 på gymnasiet är det 88 %. Jämfört med Stockholms län totalt skiljer det sig inte särskilt markant.

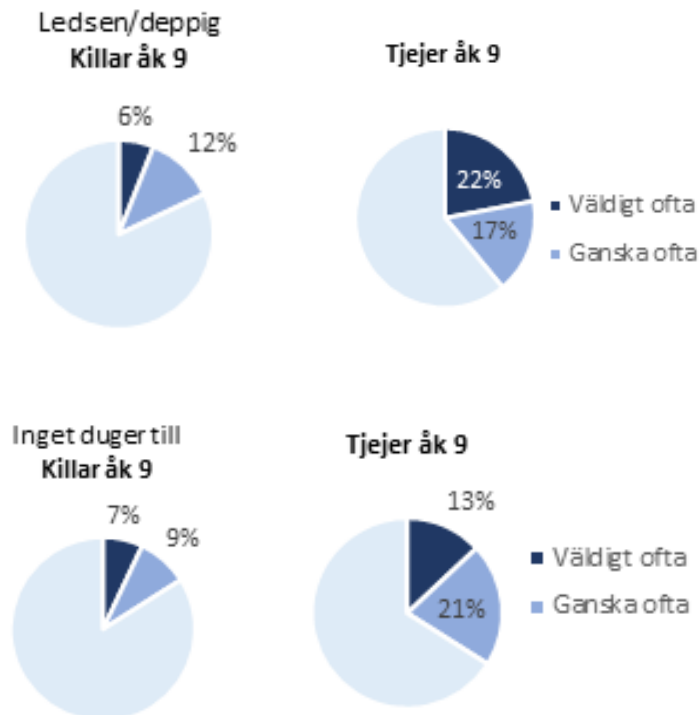
Stockholmsenkäten 2020 visar det är vanligare att vända sig till sina föräldrar/vårdnadshavare för att be om hjälp med ett personligt problem när man går på gymnasiet, jämfört med på högstadiet. Däremot visar det sig att det är fler flickor (81 %) på gymnasiet upplever att det kan be om hjälp av sina föräldrar/vårdnadshavare än andelen pojkar (77 %). Detta skiljer sig dock i årskurs 9 där statistiken visar tvärt om, att det är fler pojkar (77 %) som känner att de kan vända sig till de vuxna i sin närvaro, än vad som framkommer av flickorna i samma årskurs (67 %).

Jämförs Danderyds kommuns siffror med Stockholms län totalt går det att utläsa att andelen ungdomar som kan vända sig till sina föräldrar/vårdnadshavare vid ett personligt problem är lägre än det totala snittet i båda årskurser.

UNGDOMARS PSYKISKA HÄLSA

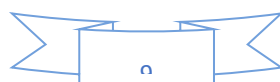
Jämfört med tidigare år (2014–2020), har den psykiska ohälsan i Danderyd ökat bland både pojkar och flickor. Andelen flickor som uppger olika tecken på psykisk ohälsa är dock markant högre än andelen pojkar i såväl årskurs 9 som årskurs 2 på gymnasiet. I årskurs 9 uppger en större andel flickor än pojkar att de väldigt eller ganska ofta känner sig ledsna och deppiga utan att veta varför samt att de känner att de inte duger något till. Dessa siffror förändras inte nämnvärt i årskurs 2 på gymnasiet.

UNGDOMARS FRAMTIDSUTSIKTER

Ungdomar i Danderyd anser att de har mycket goda framtidsutsikter. Detta visar sig framförallt i årskurs 2 på gymnasiet där 38 % av ungdomarna anser att de har mycket bättre framtidsutsikter än andra ungdomar. Detta skiljer sig markant jämfört Stockholms län totalt, där det är 17 %.

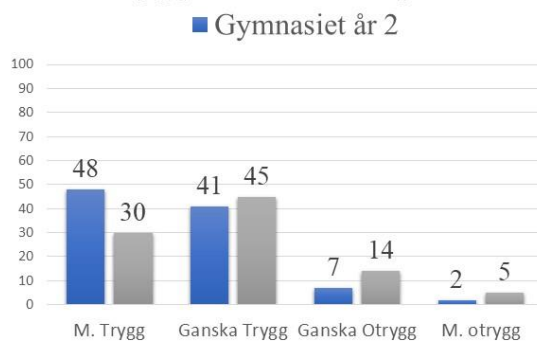
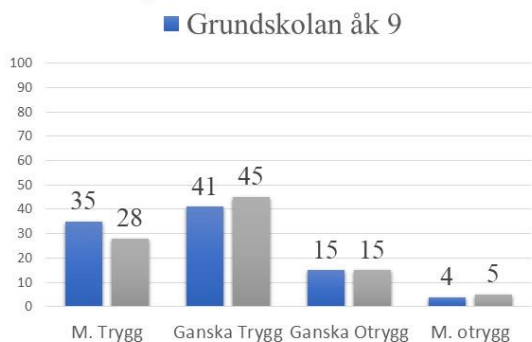
Det är en större andel pojkar än flickor som anser sig ha mycket bättre framtidsutsikter än andra ungdomar. Här skiljer det sig tydligt bland könen på gymnasiet, då det är 49 % pojkar och 25 % flickor.

TRYGGHET

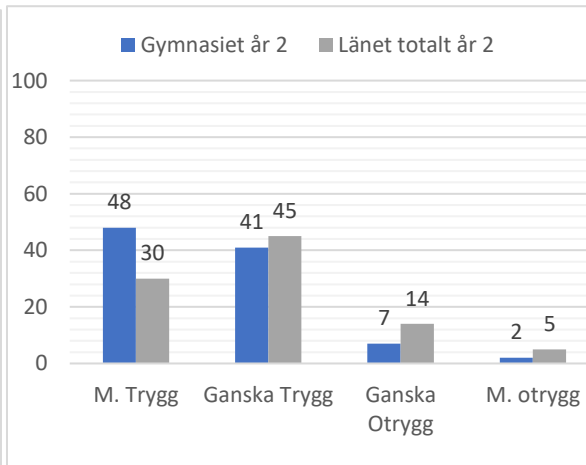
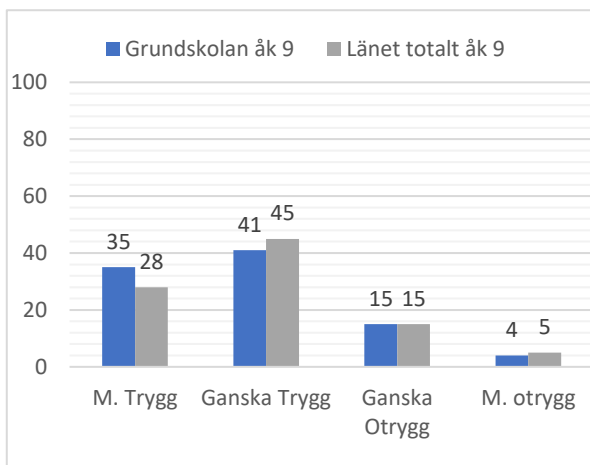
Ungdomar i Danderyds kommun känner sig tryggare i sitt bostadsområde ute sent på kvällen jämfört med ungdomar i Stockholms län totalt, detta gäller både i årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet.

Om du går ut ensam kvällstid där du bor hur trygg känner du dig? %

Åk 9	2014	2016	2018	2020
Mycket Trygg	44	43	36	35
Ganska Trygg	45	45	50	41
Ganska Otrygg	7	7	8	15
Mycket otrygg	2	1	4	4

Danderyd år 2	2014	2016	2018	2020
Mycket Trygg	57	53	52	48
Ganska Trygg	34	35	10	41
Ganska Otrygg	5	7	8	7
Mycket otrygg	1	3	0	2

Från år 2014 till år 2020 har andelen ungdomar i Danderyd som känner sig trygga i sitt bostadsområde minskat. Detta gäller ungdomar i både högstadiet och gymnasiet. Upplevd trygghet i bostadsområdet skiljer sig markant åt mellan flickor och pojkar.

NÄTET

I årets Stockholmsenkät ligger Danderyds ungdomar på samma nivåer jämfört med Stockholms län totalt gällande mobbning och trakasserier på internet.

9 % i åk 9 och **7 % i åk 2 på gymnasiet** uppger att de har blivit mobbade eller trakasserade via internet eller sms/mms det senaste läsåret.

Försäljningen av alkohol och narkotika har till viss del förflyttat sig till internet. Försäljningen sker här delvis via olika appar såsom Instagram och Snapchat. Här ligger Danderyds ungdomar något högre i årets Stockholmsenkät jämfört med länet totalt.

1 av 10 (10 % i Danderyd, jmf 5 % länet totalt) pojkar i åk 9 som har köpt narkotika har köpt det via internet

1 av 10 (9% i Danderyd, jmf 2 % länet totalt) flickor i åk 2 på gymnasiet som har köpt narkotika har köpt det via internet

SAMMANFATTNING

- Ökad andel unga som upplever psykisk ohälsa, högre siffror bland tjejer än killar
- Fortfarande hög konsumtion av alkohol, narkotika och tobak
- Var fjärde ungdom i åk 9, ca 25% får alkohol genom kamrater eller kamraters syskon. Det är det vanligaste sättet att få tag på alkohol.
- Av de elever som uppger att de någon gång använt narkotika uppger en avsevärt större andel pojkar att de använt narkotika vid ett flertal tillfällen.
- Danderyd exponeras för narkotika i större omfattning än övriga i länet.
- Allt fler som använder så kallade festerdroger
- Trenden rökning sjunker, medan snusanvändandet ökar
- Majoriteten ungdomar känner sig trygga och har en positiv framtidstro
- Många ungdomar är föreningsaktiva
- Jämförs Danderyds kommuns siffror med Stockholms län totalt går det att utläsa att andelen ungdomar som kan vända sig till sina föräldrar/vårdnadshavare vid ett personligt problem är lägre än det totala snittet i båda årskurser.

VAD GÖR KOMMUNEN: STRATEGI FÖR FÖREBYGGANDE OCH HÄLSOFRÄMJANDE ARBETE

Vid årsskiftet 2019/2020 blev FN:s barnkonvention svensk lag vilket understryker vikten av att utgå från ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Sep 2019 antogs även Danderyd kommuns nya Strategi för förebyggande och hälsofrämjande arbete för barn och unga i Danderyds kommun. I denna strategi ingår fyra målområden:

- A. Barn och unga ska ha förutsättningar till en god hälsa och positiv framtidstro
- B. Ungas användning av alkohol och droger ska kraftfullt minska
- C. Barn och unga ska känna sig trygga och säkra
- D. Tydlig samverkan i arbetet med barn och unga

Fyra arbetsgrupper har under hösten 2020 tillsatts för att arbeta med respektive målområde. Arbetsgrupperna består av personer inom flertalet av kommunens olika kompetens- och yrkesområden såsom kultur- och fritid, polis, elevhälsa, socialtjänst och tekniska kontoret.

För att nå de fyra målen kommer arbetet riktas in på

- Ungdomsmedverkan och dialog
- Kommunövergripande samverkan med fokus på förädling och effekt
- Kommunikation intern och externt
- Hälsofrämjande insatser mot föräldrar
- Tidiga insatser barn och unga